

ÁLLATTANI ÉS VADÁSZATI FOLYÓIRAT.

MEGJELENIK MINDEN HÓ 1-ÉN ÉS 15-ÉN.

ELŐFIZETÉSI ÁRA EGY ÉVRE 3 FRT.

Szerkesztik:

DR. LENDL ADOLF

és

cskzsentsimonnyi és ernyest

LAKATOS KÁROLY.

Budapest, II., Donáti-utca 7.

Az állatok kitöméséről.

Irtta: dr. Lendl Adolf.

I.

— Emlősök. — (Folytatás.)

A díszül szánt kitömött állatok, vadászati trofeák stb. néha — a természethűség rovására is — kedves hatású alakok és a színek pompájának kifejtésére valók inkább. S végül a nagy néző közönségnek szánt állatok természetesen ismét e célnak megfelelően tömendőek ki, t. i. ezeknél az általános, azonnal megkapó hatás elérése a fődolog.

Épen a hatás elérésére fordítanak újabb időben különös gondot. Amíg azelőtt a kitömött állatokat egymagában állították ki, addig mostanság igen gyakran tapasztaljuk, hogy az állatokhoz nagyszerű tájképeket teremtenek, sziklákat, nádasokat, erdő- avagy mocsárrészleteket, lehetőleg természetű utánzásban, s ezekbe állítják a kitömött állatokat olyformán, hogy mintegy természetes viszonyaik közepette lássuk azokat. Magától értetődik azután az is, hogy ezzel együtt járt az állatcsoportozatoknak előállításuk; számosabb állat együtt élénkítheti emígy a tájat, egész falkák, családok, egy vidékre való különböző fajok csinosan és megfelelően összeválogatva elevenséget hoznak a nagy képekbe és együttesen hatnak a nézőkre; mindegyik magában véve megkapja a néző figyelmét és fokozza érdeklődését; egy kis jelenet a családi életből itt, egy kimagasló alak ott, mindenik állat természetének megfelelő alakításában, kártevését vagy hasznát

feltüntető, vagy egyéb jellemző helyzetben megfelelő környezettel körülveve egyenkint is érdekes, de az összességükben is annál inkább ragadják el a közönséget. — A milleniumi kiállítás erdészeti-vadászati pavillonjában mint kétségtelenül nyilvánuló tanulságot kiérezhette mindenki, aki a közönség érdeklődését figyelemmel kísérte, hogy igen jó hatással volt mindenkire a kitömött állatoknak természetes környezetükben való csoportosítása. S habár nem minden alkalommal lehetséges ily nagyszabású bemutatásokkal siker után törekedni, mégis ha csak kisebbszerű részleteket a természetből, kisebb biológiai képeket állítunk a szemlélő elé, akkor is elérjük vele a megkívánt hatást.

A tudományos gyűjtemények céljainak is megfelelőnek sok esetben a biológiai csoportok, kivált a kisebbek, amelyek például csak mindig egy-egy állatfajt állítanak elénk; a kiállítási és látványos bemutatások pedig határozottan ezen újabb elvek szerint készíthetők. Az, ami a természet iránt érdeklődőket mind elragadja: a vadak, az állatok szabad életének megkapó bemutatása, s a tudományok legszebbjének: a biológiának felkarolása, az állatoknak természetű környezetben és jellemző viselkedésükben való előállítása, ez az ami mindenkit kellemesen meghat.

Biológiai csoportozatoknak készítése s ilyen kiállításoknak rendezése, ez úgyszólván egy új irányzatot jelent ezen a téren, amely különösen hazánkban kezdődött meg (emlékezzünk a szép ornithológiai kiállításra, 1891-ben a M. N. Muzeumban) és különösen nálunk is fejlődött ki, sokkal inkább mint a külföldön; tapasztalhattuk azt, hogy a magyar vadászat

különösen zoológiai részében, a dermoplasztikai bemutatások révén nemcsak honfitársaink, hanem a külföld szakembereinek méltató elismerését is elnyerte milleniumi kiállításunk alkalmával — és kétségtelen, hogy épen a biológiai csoportozatoknak ügyes felhasználása ezer új hívet szerzett hazánkban is a zoológia ügyének

A modern preparátorok külföldön is követik már ezt az új irányzatot.

Ezek azok az általános szempontok, amelyeket a preparátornak nem szabad szem elől tévesztenie és amelyekkel tisztában kell lennie, mielőtt munkájához fogna.

*

Hogy miképen kezdi meg a preparátor munkáját, azt talán legkönnyebben egy példával magyarázhatom meg; ezért választaszunk például egy kitömendő őzbakot.

A preparátor első sorban megvizsgálja és behatóan megnézi a kezébe került friss állatot. Miután annak hibátlan voltáról meggyőződött, egyes testrészeire fordítja különös figyelmét. Megnézi a fejet, a szemeket, az orrát, a lábakat stb. főképen azért, hogy a természetes formák, a testrészek elhelyezése,

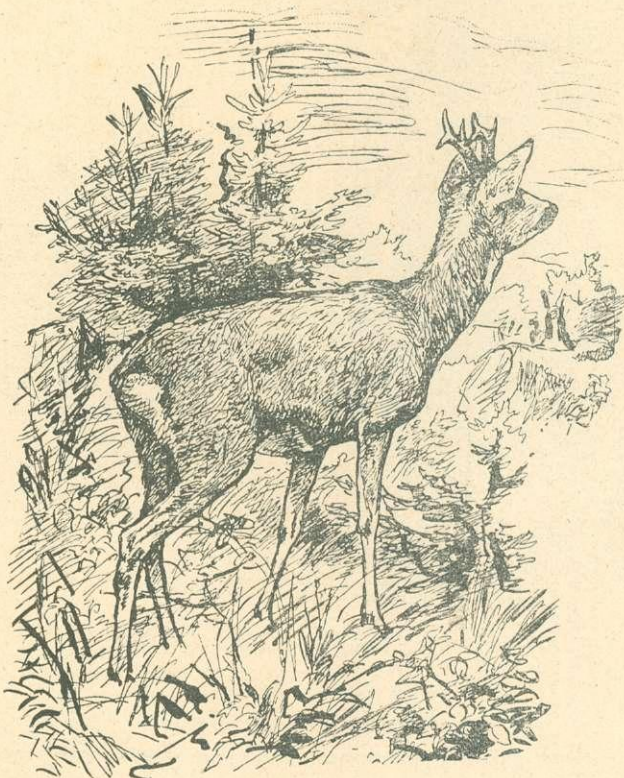
az arányok a méretekben és egyéb sajátságok emlékezetébe bevésődjenek. Azután céljának megfelelően képet alkot magának arról, amit előállítani kíván. Elképzeli magának azt, amit teremteni fog az állatból.

Le is rajzolja gondolatát a papírosra. Ebben más rajzok és képek nagy segítségére lehetnek, de mindenesetre ahhoz való zoológiai ismeretekkel kell, hogy rendelkezzen. A rajz skiczszerű lehet, de a karakter ép úgy, mint az ő terve, kifejezést talál abban.

Tegyük fel, hogy a preparátor úgy akarja az őzbakot élénk állítani, amint az megállt, előre nyújtott nyakkal, felemelt fővel egyenesen előre tekint és figyel; melléje némi kis dekoratívul egy kisebb erdei bokrot képzel. Az erről való skiczet papírra veti.

Miután ezzel tisztába jött, mintegy kérdést intéz magához, bízhat-e emlékezésében? Főképen az arckifejezés, az orr, a szemek és a száj azok a részletek, amelyek egy-

részt legbajosabban találhatók el természetesen; azért a preparátor jól teszi, ha nem bízik föltétlenül emlékezésében, hanem le is rajzolja ezeket pontosan, sőt a fejről

A nagy haldoklás.

— „A Természet“ eredeti tárczája —

Ősz az idő. Bekövetkezik a nagy haldoklás. A természet bevégezte nagy művét s belefáradt áldásos nagy munkájába és készül immár nyugalomra térni. A verőfény melegét alig érezni már; a nyirkos földről felszálló párázat megfogja erejét s reggelenként kékes-szürke fátyol ereszkedik le a földre és köröskörül elfödi a szemhatárt; csak déltájt villan föl még az őszi égbolt sötét kékje, a rajta úszó hófehér vitorlákkal: a báránnyel-hőkkel, melyek azután estenden lángba borúlnak a nyugati ég-

aljon.

Az alkonyati ég peremének piros színéből a halál sejtelve sugárzik ki: a haldokló ember égő orcáit véljük benne látni.

Olyan most az erdő is. A lombokon ott fénylik a piros minden árnyalata, de azért ott lappang

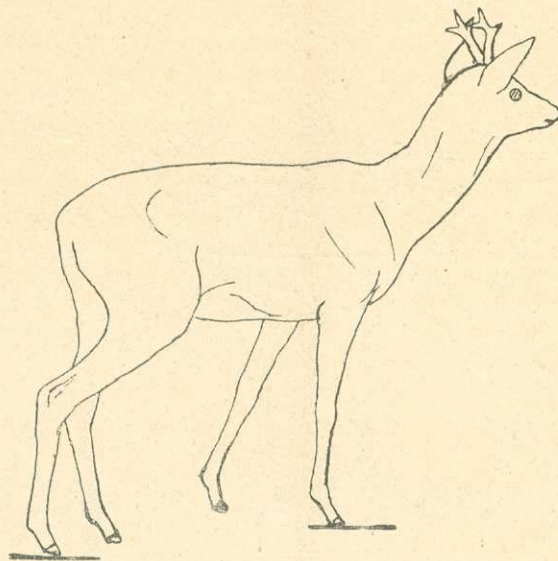
a sárga is, a hervadás jele. Hervadás, levélhullás!... erről a szomorúságról beszél most minden, minden: a szellő a réten, a zörgés az erdőben s a mezőn, az útszélen, a kertben s minden jel arra mutat, hogy nagy változás következik be. Azt mondja a sohajszerű hang is, mely a magasból hallatszik hozzánk. Költöző madarak búcsúszava ez; elvonnak, elhagynak mint a jó »hű barátok«, ha a jó módnak vége szakad. Melegebb tájra vonulnak: Isten veletek szárnyas vándorok!

Szomorúság borúl reá a természetre. Eltűntek a tarka, illatos virágok a mezőről; az árok szélén még itt ott egy őszi szál csillog a fonyadó növényzetben. Színük elfakult, mint a haldokló ajkai. Szétfújta a szél már a bogáncs virágját is, a kéken nyíló katáng, az ibolyaszínű szarkaláb hetyke szálai, a ciczkóró fehér ernyői s az őszi egyéb díszei elmúltak rendre, s mire leszáll az első dér, csak összekunkorodott kóró maradt belőlük és lehervadt leveleik hevernek a földön. Ezer meg ezer parányi élet haldoklik ezek alatt. Csak gyéren mutatkozik még egy-egy megdermedt bogár s ez is félti nyomorult életét: elrejtőzik az éhesen bolyongó madár elől. Pedig úgy sem él már sokáig. Az őszi bogárnak színe sem olyan szembe-ötölő, mint a nyári ezernyi bogárságnak rikítóbb köntöse; színük olyan, mint a száraz leveleké. Úgy látszik a ter-

gipszmaszkot is készít. Természetesen tekintetbe kell vennie azt, hogy ő a holt állatnak arczkifejezését nem adhatja vissza, mert hiszen ő eleven állatot akar megörökíteni majd és ilyet is képzeli; ő a gipszmaszkot és a részletekről felvett rajzokat tehát csakis némi útmutatásul fogadhatja el, amely könnyebben rá vezet majd arra a képre, amely emlékezetében él.

Megtörténvén ez is, a földre fekteti az állatot, még pedig a hátára, szétszorítja a lábait és éles késsel felmetszi a bőrét, kezdve az állától, egyenes vonalban az alfelig. Azután megfogja a fölfelé álló egyik mellső lábat csülkeinél, beereszti a csülkök közé a kés hegyét és lefelé haladva lehetőleg ép vonalban felmetszi a láb bőrét annak hátsó konturvonalán egészen a könyökizületig; ott azután befelé fordítja a metszés irányát, a felső kar alá a honaljba, azon át a szügyig. A szügyben kell, hogy derékszögben találkozzék ez a metszés az előbbi, a medián vonalban vezetett metszéssel. Éppen úgy hasítja végig a másik mellső láb bőrét is és ügyel arra, hogy ez a metszés az ellenoldalival egy pontban találkozzék a szügyen. Most az egyik hátsó láb csülkeit fogja kezébe és ismét felülről a csülköktől kezdve, tehát megint szőr ellen, hasítja fel a bőrt az éles kés hegyével; kezdi a csülkök között és a láb hátsó konturvonalán halad a bokáig, ott befelé fordítja ismét a metszés irányát az achilles-ina belső oldalára és a belső oldalon halad tovább s áttér így a

czomb belső oldalára és azon át a hasra, amíg ismét derékszögben eléri az első medián metszést. Ezután a másik hátsó lábbal éppen úgy végez.

Ha az őzbaknak nem volna agancsa, már nem is kellene egyéb metszés, de az agancson át nem fogjuk áthúzni a lenyúzott fejbőrt, azért még egy metszésre van szükségünk és pedig egy olyanra, amely az agancsok között kezdődik, a tarkón és nyakon hátul a középvonalban lefut körülbelül két arasznyira, úgy hogy a metszésen át az agancsok kifordulhassanak majd; az agancsok töve körül pedig felszabadítjuk a bőrt szintén a kés hegyével.

Most megkezdhetjük a nyúzást. Ezt a munkát ép úgy, mint az előbbit is, rendszeren a preparátor segédszemélyzete végzi, mert ő maga még a rajzolással van elfoglalva; t. i. a kis rajzot most természetes nagyságra kell megnagyobbítani és még egyszer megrajzolni. Ez nagy gyakorlottságot tételez fel, mert sokkal könnyebb feladat egy nagy rajzot kisebbiteni, mint fordítva egy kicsit sokszorosan és mégis feltűnőbb hiba nélkül megnagyobbítani. Ettől a rajztól pedig nagyon sok függ, különösen, ha igen nagy állatot (például szarvast) tömünk ki. Ha ez a rajz nem helyes, akkor előre megmondhatjuk, hogy az állat sem fog kellően sikerülni. Eszerint a rajz szerint készül majd az állatnak a váza, amely az állatnak későbbi alakját fogja meghatározni. Nagyobb

mészet is védi őket. A hímes pillangók, az aranyszárnyú szitakötők mind elpusztultak. A kicsiny tücsök hegedűje elnémult, a mezei ösvény mentén nem szól már, mint azelőtt; elnémította a hideg éjszaka. A levegőben táncoló szúnyog, a sövény iszalagján böngésző darázs, a virágról virágra szálló méhe zsongása, a földön fészket kereső dongó búgása: csak emlék már, elenyészett minden.

Amelyik idejekorán elbújhatott télire épített meleg vaczkába, az talán még megmentheti életét, mert nemsokára bekövetkezik az első téli éjszaka s tehér kísértete: a dér, a fagy. Akkor azután pedig vége a parányi életnek s ott fekszenek a szétmáló göröngyök között az apró hullák, míg az őszi szél, amely a hegytetőről ereszkedik alá, megsajnálja őket s rájuk teríti korhadó levelekből a szemfedőt.

Elzengte már a pacsirta utolsó énekét, országúton tipegve futkos most. Közelebb húzódtak az ember lakta vidékekhez az erdő apró szárnyasai: a czinkék, a pintyek s az apró téli vendégek. Kihalt az erdő, szomorú a mező s üres a rét — szegény kedves madaraim, mi sors vár reátok, ha már nemsokára lehull az első hó s fagyos éjjel nem lesz búvóhelyetek? Miért nem vonultatok el ti is, mi kötött ide? Még néha néha mosolyog a nap, de féljete! Pelyhes ruhátokat felborzoljátok, fatörzs mellé

húzódtok, ha sűrűn hull a hó — s akkor könnyelmű népség mit esztek majd? Most még vigan vagytok, ágról ágra szálltok csipegetve, keresgélve kiszeditek az apró hernyót, bogarat a száraz levél közül, a gyümölcsfa kérge alól.

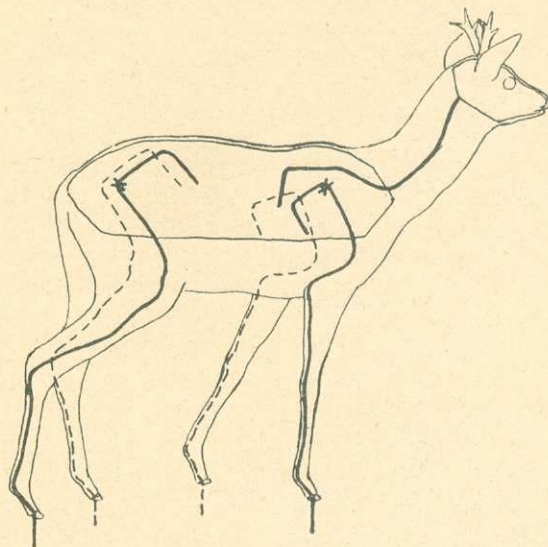
A patakocska vize még nem fagyott be, csak szélén látszanak rajta reggelenként a hideg kristálytűi; zavaros vízen némán imbolyog lefelé a sok hervadt levél. Nincs aki ladikázzék rajtuk, mind elbújt a bogárság? Pedig milyen élet zsongott és csicsergett itt még kevéssel azelőtt is. És már most nincsen semmi, ami az elhagyatottság csendjét, nyugalmát zavarná.

Szétteregetik már a hideg éjszakák a fagyos fehér fátyolt; köröskörül mindenütt élettelen a táj, csak itt-ott a fák lombja piroslik még ki, de nemsokára lehull az is nesztelenül esik a földre. A fának nincs már szüksége reá. Nyáron át a friss levelek zöldje éltette a fát, növesztette és készítette vérét a gyökerek szívták fel az anyagot a

állat váza pedig oly erős rudakból készül és oly szilárd, hogy utólagos javítgatásokról, hajlításokról stb. szó sem lehet. Ha tehát az állat alakját el akarjuk találni, akkor annak megfelelően kell a vázat készíteni; ez pedig a minden részében helyes tervezést és rajzot tételezi fel.

Amíg a preparátor ezzel foglalkozik, azalatt az állat bőrét le is nyúzták, ami nyers és egyszerű munka; arra kell azonban ügyelni, hogy a bőrismok és a zsír a hústesten maradjanak, nem pedig a bőrön, szóval hogy a bőr tisztán fejtessék le; a csülköknél el lesznek vágva az ízületek. Miután a törzsről és a lábokról le van nyúzva a bőr, a nyakra és azután a fejre kerül a sor. Utóbbinál előbb a fülekre kell ügyet vetni; ezeket jó mélyen a tövükben kell elmetszeni; azután tovább fejtve a bőrt a szemekhez jutunk; ezeknél a belső nyákos hárttyákat olyformán kell elvágni, hogy a bőrön maradjanak; sem a szemgolyót sem a bőrt nem szabad a késsel megsérteni; az orrhoz érve nem szabad a bőrt teljesen lefejtetni az orr hegyéig, hanem az orrporcot kell elvágni s ez rajta marad egyelőre a bőrön; végre már csak a szájaszélén függ össze a bőr a hústesttel. Ezért most kinyitjuk az állat száját és közvetlenül a fogsorok külső szélén fejtjük le a bőrt, mindig arra ügyelve, hogy a bőrhöz inkább többet mint kevesebbet fogjunk az ajkak belső színéről. Ezzel el is választjuk a bőrt

a hústesttől. A bőr, épen úgy mint a lenyúzott kadever, most külön-külön kerül munkába.

A bőrt első sorban biztosítani kell a megromlás ellen; ezért következőképen kell azzal eljárni: a belső színén levő minden hárttyás, húsos vagy zsíros részeket le kell fejteni róla, amíg egész belső felületén tiszta lesz; a csülkökből az ujperceteket külön

nös gonddal kell kitisztítani, szintúgy a bőr szélén levő czafatokat stb. Legtöbb munkát okoz a fejbőr rendbe hozása; a füleket ki kell fordítani, amit részben késsel, részben az ujjakkal kell végezni. A fülkagyló teljesen kifordul és a fülporcot egészen hegyéig ki kell fejteni, azután minden hústól és zsirtól megszabadítani és a fül tövére a fölös részeket, a porcot is stb. levágni. — Hasonlóan és gondosan kell az orrot kitisztítani, teljesen kifordítani és még a czimpáiból is a porcot kivágni és kicsipkedni; ha csak egy csepp porcz marad az orrban, akkor az száradás alkalmával összezsugorodván, eltorzítja az egésztestet. A szemöldökök alatt többnyire porczos, hárttyás részek vannak,

amelyeket tisztára le kell kaparni; a szem körül különösen le kell szedni mindent és a belső hárttyás részeket lenyírni, de olyformán, hogy a szemnyílás szélét épségében meg ne sértsük. Utoljára a száj szélét is, az ajkak belső színét és kivált a szájjúgokat is megtisztítjuk minden odatapadó hústól a hárttyáktól és egyéb czafatoktól úgy hogy az ajkaknak belső bőre megmaradjon azonban. Ott ahol a bajuszszálak ülnek a bőrben, különösen vastag és húsos az ajak belső színe; ott mindent tisztára le kell csipkedni ollóval, de óvatosan, nehogy a bajuszszálak töveit lenyessük, mert ez azoknak kihullását eredményezné. Az özne farka nincsen, de oly emlősöknél, amelyeknek van farkuk, azt is ki kell fejteni és szintén lehetőleg kitisztítani. Ha emigyen rendbe hoztuk a bőrt, azt tiszta vízben, esetleg szappannal meg kell mosni és azután annak megcserzésére kerül a sor. Ezért most cserző lúgba áztatjuk be. — Ez a lúg készül 5 kgrm. égetett timsó, 10 kgrm. konyhasó, 100 grm. arzenessavas natron keverékből, amit körülbelül 50 liter puha folyó vízben feloldunk. Ha beáztatjuk a bőrt, arra ügyelünk, hogy a lúg minden ránc közé, a fülkagyló belsejébe, a csülkök közé is hatoljon. Két nap alatt a bőr megcserződik ebben annyira, hogy ismét ki is vehetjük és a további megmunkálásnak alávetethetjük; de esetleg bent is hagyhatjuk a sóoldatban hosszabb ideig is.

A míg a bőr a lúgban fekszik, azalatt a preparátor a következőket végzi.

Előveszi első sorban azt a rajzot, amely szerint az állatot ki akarja tömni és a melyet kellően megnagyobbított. Szükséges tehát most ennek helyességéről meggyőződnie; ezért leteszi a papirosivet a földre és ráfekteti a lenyúzott hústestet és a rajz

dús talajból, a levelek aszimilálták és a fa nőtt és erősödött. Évről-évre így volt, a viharral is dacolt; ősszel pedig az ismét megerősödött fa elhervasztja, elveszti leveleit, a dér letöri, a szél elviszi — de a fa megmarad. Megmarad s tavasszal új leveleket hajt.

Télre gondolt az ember is és berendezi otthonát; meleg fészket készített magának az állat; visszavonult minden, a mi él még és védett helyet keres, amelyik elég okos hozzá. Az apróbbak meglesznek valahogyan, de a nagyobbak

többet szenvednek s nemcsak a fagy kínozza őket, hanem az éhség is: az hajtja ki őket szegényes oduikból, az úzi őket veszedelembé, gyötri és sarkalja, rágja belsejüket, amíg megindulnak a bűnbe, a halálba. Félelem, kín és éhhalál sok állat sorsa télen.

Megdermedve elszunyad a természet élete — lehull a fehér terítő és beborít mindent.

Gauss Viktor.

konturjai szerint eligazítja azt rajta. Ha a rajzot pontosan és helyesen készítette, akkor a hústest most teljesen össze kell hogy vágjon a rajzzal és sem a méreteken, sem az alakban eltérés nem lehet. Hogy ez tényleg így van-e? azt most gondosan megvizsgálja. A legkisebb eltérés esetleg nagy hibát okozhat a következőkben. Azért, ha bármily csekély hibát vesz észre, azonnal kikorrigálja a lenyúzott állat szerint; különösen fontos a fej és nyak konturvonalala, a hát-vonal, a czomb és a lapoczka alsó részének konturvonalala és a lábak ízületeinek pontos megjelölése. Ha mindezek összevágának a valóságos testen és a rajzon, akkor azután még a hústestről pontos méreteket vesz le. Megméréndő az állat egész hossza az orrtól a farktővéig; a nyak kerülete alul, és felül, annak vastagsága alul, felül; a mellkas kerülete a lapoczka alatt, ugyanott a vastagsága; a has kerülete és vastagsága ott, ahol legvastagabb; a czomb szélessége és vastagsága, hossza közepén mérve; a lábszár kerülete és vastagsága hossza közepén mérve; a felső kar vastagsága és szélessége; az alsó kar kerülete és vastagsága hossza közepén mérve; végül szükséges még az állat magasságának pontos mérete a lapoczka felső szélétől a csülkökig és a keresztcsont felső végétől a hátsó lábak csülkeig. — Miután ezeket a méreteket pontosan beleírta a rajzba, még belerajzolja ebbe a következőket is: a nyak főbb izmait, úgy amint azok az egyik oldalon lefutnak; a torkot, a mellkas hátsó szélét, a keresztcsont mellső határát, a czomb főbb izmait, a lábszár izmait és az achilles-inát, a lapoczka, a felső és alsó kar izmait. Azután végül megjelöli gondosan a következő pontokat a rajzban: a czombcsont ízvápáját, a térdkalács legkülső pontját, a sarokcsont felső végét, a felső kar ízületét a lapoczkával, még pedig annak legmellső pontját, a könyökizület leghátsó pontját a koponya ízületét a nyakkal és pedig a koponya bütykeinek a helyét. Mindezekben a méreteken egy óznagyságú emlősnél egy centiméternyi hibát nem szabad eltérni.

Az eddigieken felül még 3 méretre lesz szüksége a preparátornak, de ezeket csak később fogja megkapni.

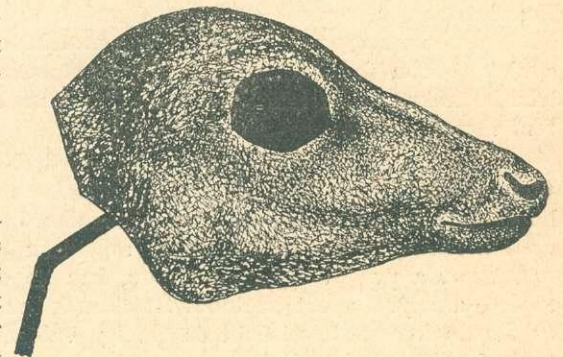
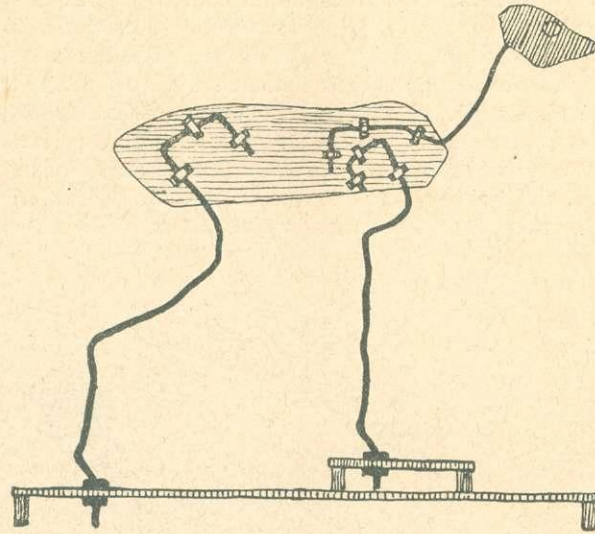
Az így készített rajzot most megint összehasonlítja az eredeti tervével, gondolatban maga elé állítja az özet, s ha minden tekintetben összevág képzelte tervével, céljával, akkor belefoghat a tulajdonképeni munkába.

Levágja most a fejet hústestől, mindenestől és maga elé állítja azt asztalra olyformán, hogy a fejre mindkét oldalról egyforma világosság essék. Maga elé veszi a detail-rajzokat is, amiket az állat orráról, szeméről, szájáról készített. Azután elővesz egy jókora darab turfát, jobb minőségűt; jóval nagyobb legyen ez, mint az egész fej. Jóminőségű turfát azon-

ban ritkán kapni ily nagy darabokban, azért gyakran össze kell azokat enyvezni. Ezt a turfadarabot nagyjában lefaragja külön e célra való nagy és éles késsel. A turfa nagyon könnyen faragható, ha egyenmő és nem szálás, de emellett elég tömött is. Csakhamar megkapja durva alakjában a fej formáját s most arra gondol, hogy azt pontosabban és minden

részletében hűen is előállítsa. Ezért legelőször a profilt kell kifaragnia. Oldalt fekteti tehát a fejet és papírlapra lerajzolja pontosan a profil konturvonalát; különösen az orr, a homlok és nyakszirt, továbbá az alsó állkapocs gyengéden hajló konturjaira kell ügyelnie; az orr hegye, az ajkak és a torok most még mellékes, ezek utólagosan lesznek kidomborítva. A fej profiljának pontos lerajzolásához ahhoz való készüléket szoktak használni, de az ügyes preparátor, aki okvetlenül jó rajzoló, eltalálja készülék nélkül is. Ha megvan a fej profilje rajzban, kimetéli ezt a papírlapból és azután fekete lapra ragasztja a fehér szilhuettet; maga elé állítja ezt az oly élesen meghatározott profilképet és

eszerint folytatja a faragást. Semmi másra nem ügyel most még, csak arra, hogy a turfafejnek is megadhassa ugyanezt a profilt. A preparátortól függ az, hogy ez mennyire sikerül neki, a kezétől, szemétől, ügyességétől és néha még sok minden egyébtől is természetesen. Ha jól sikerült a turfát a fej profiljében kimetszeni, akkor következik a fej oldalainak kifaragása. Ismét egyenesen maga elé állítja fel a fejet, ügyel az egyenletes világításra, nehogy aszimmetrikus fejet faragjon ki. Folytatja mintája szerint a faragást, amihez gyakorlott kézre van szüksége. Lassankint kidomborodnak a fej oldalai, azokba belevési már a részleteket, a domborodásokat és mélyedéseket és több órai munka után végre elég hű turfaformája van. Most még pontosan megjelöli és megméri a szemgödrök széleit, ezeket belerajzolja késsel a turfafejbe és ha ismételt összehasonlítás után mindent helyesnek talált, akkor kivájja elég mélyre a szemgödröket. Ha mindebben csak a legcsekélyebb hibát követné el, akkor a kitömött állat szeme tekintetét természet-hűen visszaadni nem fogja tudni. De ha mindez jól sikerült neki, akkor el is készült a fejjel.

(Folytatása következik.)

Két érdekes basztardról.

Tetrao tetrix ♀ × *Phaseanus colchicus* ♂.

Ritkán találunk a szabad természetben basztardokat, még a közel rokonfajok között sem gyakoriak a keresztezések; éppen azért nagyon érdekes jelenségek ezek. A tudomány még keveset foglalkozott velök és így különbözők is a vélemények róluk. Még kevés adat áll a tudósok rendelkezésére ilyen rendellenességekről, a melyeknek keletkezésében eddig semmitféle törvényszerűségeket nem is tudtak még megállapítani.

Inkább csak oly basztardokat ismerünk eddig, a melyek közel rokonfajok között keletkeznek; ilyenek például a mezei- és házi nyúl, a ló és szamár, a kutya és farkas, a házi- és vadmacska kereszteződéséből származók. Ujabban több ízben olyan basztardokról is tettek említést az irodalomban, amelyek távolabbi rokonoktól erednek; például a kecske és a juh is képesek utódokat létrehozni; kísérletileg kimutatták, hogy számos halfaj kereszteződéséből is származnak utódok. Ezek a korcsok majd az anyaállathoz, majd a hímhez hasonlítanak inkább, vagy pedig vegyest mindkét fajnak tulajdonságait mutatják; sőt vannak olyanok is, amelyek elég feltűnően eltérnek mind egyiktől, úgy, hogy néha külön fajok gyanánt is tekintették ezeket, amíg eredetüket ki nem puhatolták; egy ilyen basztard, mely külön fajként szerepelt a *Tetrao medius* (középfajd), a siket- és a nyírfajd kereszteződése.

Azt hitték azelőtt, hogy mindezek a basztardok nem képesek szaporításra s tényleg van erre példa elég; de az ellenkezőt is támogatják adatok s úgy látszik eszerint, hogy ebben nem egyformák a basztardok. Mindenesetre nagyon érdemes volna ezekkel a tekintetben s biehatóbban foglalkozni és különösen nem annyira a házi állatokra, mint inkább a szabadban élőkre kiterjeszteni figyelmünket.

Ez év tavaszán egy olyan basztardról tettek jelentést (Oester. F. u. J. Ztg.), a mely különösen megérdemli, hogy itt leírjuk; szakavatott és szavahihető zoológustól ered a leírás, azért teljes hitelt adhatunk annak; t. i. *Dr. Fric*, a prágai egyetem tanára, írta le ezt a basztardot, amelyről most szólunk. Származik ez a nyírfajd és fácán kereszteződéséből és pedig valószínűleg fajdyúk és fácánkakastól.

Alakjában, habitusában hasonlít inkább a fajdyúk-

hoz, de ékalakú farka ismét inkább a fácánytyúkéhoz hasonló; a csüd felső része tollas (fajdyúk), alsó része csupasz; sarkantyúja nincsen. A tollazat kétféle, részben a nyírfajdyúkéhoz, részben a fácánéhoz hasonló. A test mellső részén a fényes, zománczos tollazat majdnem olyan mint a középfajd, de mindamellett olyan nűanszok is vannak benne, amelyek a fácánkakásra emlékeztetnek. Legfeltűnőbbben hasonlítanak a fark középső tollai a fácánytyúk ugyanilyen tollaihoz és azokat a harántcsíkokat is viselik, amelyek ezeket jellemzik; de e tollak rövidebbek, csúcsaik tompábbak és széleiken fehérek; az oldalsó farktollak végeik felé feketebarnák és széleiken élesen határolt fehérek, amiben a nyírfajdyúkra emlékeztetnek. A has sötét, feketebarna, a hát olajsárga és szürkésbarna; az evezőkön barna hullámvonalak láthatók. A színezet után ítélve ez a madár körülbelül 7 hónapos volt. A csőr a fácáné, éppen úgy, mint a láb csupasz része és az ujjak is. Az anatómiai vizsgálat kiderítette,

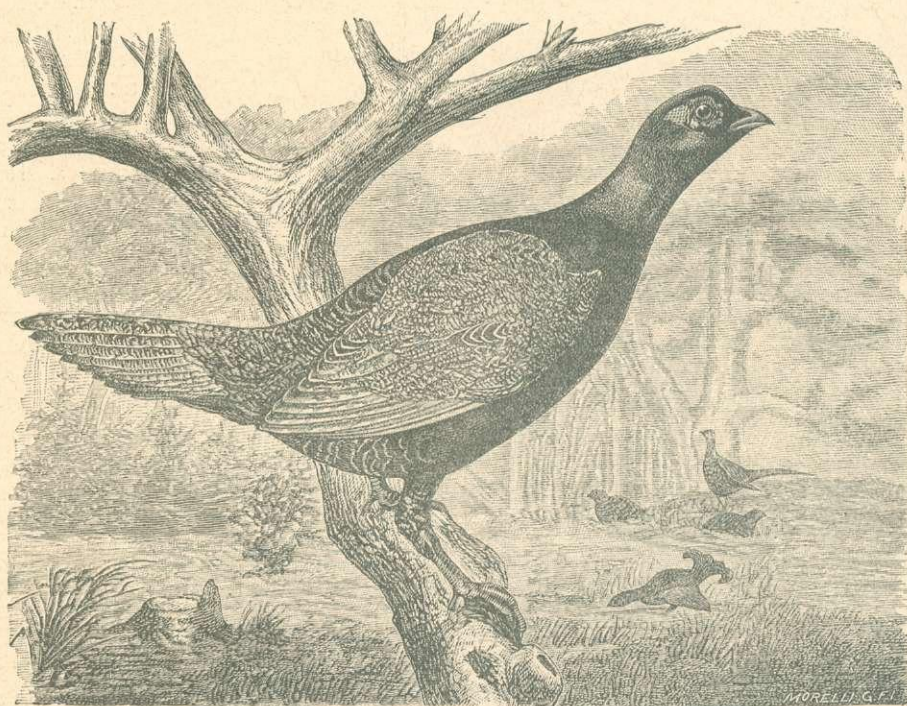
hogy hím volt ez a basztard; bárzsingja olyan volt mint a nyírfajd. Mindebből látható, hogy részben a nyírfajd tyúk, részben a fácán sajátosságait viselte.

Lövetett e madár Tabor (Csehország) közelében Zelz-en, Harrach János gróf birtokán és most szépen kitömve a prágai cseh múzeumban őrzik. Zelz környékén igen gyakori a nyírfajd; ujabban több fácánost is rendeztek be ottan, s ezért valószínű, hogy egy a fácánosokból kikerült fácánkakas hódította el valamelyik nyírfajdkakas szépét, s ennek eredménye az itt bemutatott hybrid.

Fringilla carduelis ♂ × *Pyrrhula vulgaris* ♀.

Dr. Floericke német ornithologus írja le e madarat, amely annyival érdekesebb, amennyiben mindkét fajnak a fajbélyegei keverten, de elég határozottan felismerhetők a hybriden. A stiglicz és a pirók kereszteződéséről van itt szó; előbbi a hím, utóbbi a tojó. A kitömött basztardot a danzingi múzeumban őrzik. Nagyságra és alakra nézve inkább a hímre emlékeztet, ő maga is hím; színezetében részben a pirók, részben pedig a stigliczhez hasonlít, habár mindegyiktől némiképen el is tér. Melle és torka piros, sőt narancsszínbe hajlik; ebben hasonlít a hímpirókhoz; csőre körül fekete, feje teteje is fekete mint a piróknál; nyaka hamvas; háta olajbarna, valamint szárnyainak színezete, a lábak és a csőr, miben a stigliczéhez hasonlít. Ilyen basztard eddig nem volt ismeretes, mert általában a stiglicz még közelebbi rokonaival sem szokott kereszteződni.

DR. L. A.

Az idei budapesti agancskiállításról.

Midőn tekintetünk csodálva legel a vigadóban kiállított pompás trofeák gyönyörű sorozatán, melyek az idei szezonban ejtett igazi kapitális agancsosok fejdíszéül szolgáltak vala s melyek most szorgalmas, szakértői kezek által elrendezve, a kiállítás helyiségeiben a maguk impozáns szépségükben tárulnak szemünk elé, — egy sajátos, őseréjű érzéstől megkapottan, az őserdő költészetének varázslatos szépségei, nagyszerűsége csodás misztériumaival tárulnak fel lelki szemünk előtt egy röpké pillanatra. Föltűnnek képzeletünk rengő ködében a merev, századokat élt faóriások, a mohos, elbarnult sziklafalak, rejtelmes szakadékok, völgyületek ibolyaködükkel, ásító nagy hallgatagság közepette, melyből alig-alig rí ki egy fejszecsapás zaja, egy téveteg mádárszólás vagy egyébb hang, nesz, mely a vadon élet-szívverésének adná tanúságát, melyet csakis a vadász ismer. — Vissza képzeljük

a rég elmúlt idöket, megképzik szemünkben az *őse*ber őserős alakja, a mint az ősi világ szörnyeivel vívja halálcsatáját tökéletlen fegyverével — de győzelmesen, trofeátrofeára halmozva, féltve őrzött kincs gyanánt.

Igen, rég letűnt idökre emlékeztetnek azok a gyönyörű fejdíszek, melyek itt felhalmozva vannak s még a szakembert is őszinte csodálatra indítják: hogy a nemes vadnak oly őserős példányai még egyáltalában (de csakis hazánkban) található, melyek ily impozáns koronás díszet hordanak!

Ugyanis a kiállított szarvas-agancsok kivétel nélkül kapitális darabok, a legnagyobb részét hatalmas koronaképződményekkel. Nem kevésbé hatalmas benyomást tesznek az *őz*-agancs és *zerge*-kampó-kollekciók is, valamint az igen szép *dámlapátok*, melyek legnagyobb részét Ő cs. kir. Fens. *József Ágost* főherczeg trofeáihoz tartoznak, ám csak egy kisebb részét képezve annak a rendkívüli vadász-zsákmánynak, melyet ez idén Szent Hubert kegye juttatott számára.

De vegyük sorba a kiállított kollekciót.

Ő cs. és kir. Fens. József Ágost főherczeg hozzájárult a szarvas-agancs kiállításához 7 darabbal, még pedig 3 drb. 14-essel, 3 drb. 12-essel és 1 drb. 10-essel; **Ő kir. Fens. Fülöp Szász-Cóburg-Gothai herczeg** egy 12-essel és egy 14-essel; **Esterházy Pál herczeg** egy igen erős

16-ossal Zalamegyéből. **Odescalchy Zoárd herczeg** egy 14-essel és három drb. 12-es agancscsal; **Festetics Tassiló gróf** egy impozáns **24-es** kapitális példánnyal, mely egy orvvadász által elejtett szarvasról való s melyet egy paraszt találván meg, ügyetlenségéből az agancsokat a homlok-csontról *lefürészeltte!*

Gróf Nádasdy Ferencz öt drb. kapitális agancsot állított ki, még pedig szintén egy **24-est**, két drb. 16-ost, egy drb. 14-est és egy 12-est; **Gróf Szechenyi Béla** hat darabot, egy 16-ost, három 14-est és két 12-est; **Erdödy Rudolf gróf** egy 14-est és egy 10-est. **Andrássy Tivadar gróf** egy igen erős 10-est. Ez az agancs a *legelső*, mely Erdélyből a budapesti agancskiállításra megjelenik és azért is érdekes, mert e trofeának most már holt viselője *utóda* azon nemes szarvasoknak, melyeket **Andrássy Gyula gróf** mintegy 25 év előtt Magyarországból Kolozsmegyébe importált. **Essterházy Mihály gróf** kiállított egy 20-ágast és egy erős 10-est. **Schönborn Buchheim Ervin gróf** 6 drb.

kapitális agancscsal szerepel, ugyanis kiállított egy 20-ast, két 14-est és három drb. 12-est. **Gróf Keglevich Gyula** egy erős 16-ost; **Gróf Majláth László** nyolcz agancsot, egy 18-ast, négy 16-ost, két 14-est és egy 12-est; **Gróf Andrássy Géza** kiállított egy 18-ast és végre **Tichay József** erdőmester egy 20-ágast. **Vadaskertekből** csak 6 drb. agancs szerepel, még pedig **Gr. Nádasdy Ferencztől** egy 14-es, **Károlyi Mihály gróftól** két 12-es és két 14-es s végre **Draskovich Ivor gróftól** egy 14-es.

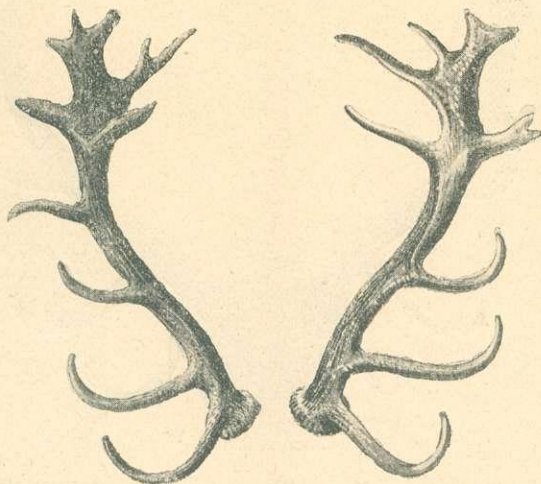
Dámlapát összesen 65 drb. van elhelyezve. Kivétel nélkül szintén kapitális példányok. Ezek közül 50 drb. Ő cs. és kir. Fensége **József Ágost** főherczeg idei trófeáihoz tartozik.

Mint kiállítók szerepelnek még: Ő királyi Fensége **Fülöp Coburg herczeg** 1 darabbal; **Károlyi Tibor gróf** 1 darabbal; **Szechenyi Ferencz gróf** 1 darabbal; **Dégenfeld Pál gróf** szintén 1 darabbal; **Karácsonyi Jenő gróf** 2 darabbal; **Pongrácz Ferencz gróf** 1 darabbal; **Majláth József gróf** 5

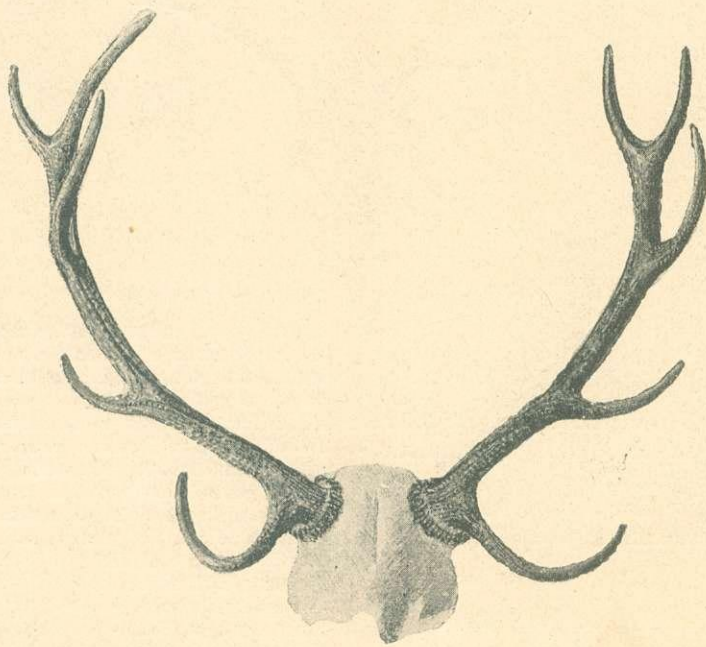
darabbal; **Hunyady Károly gróf**, **Bethlen László gróf** és **Földváry úr** 1—1 darabbal.

Zergekampókat küldtek: Lónyai Menyhért gróf, továbbá **Kendeffy László, Spiess cs. és kir. százados** több szép példányt és **Inkey Antal** 2 darabot.

A szép és felette tanulságos kiállítás folyó hó 20-ikán

Első díj.

Második díj.

nyitattott meg a közönség számára s hisszük, felejthetetlen marad még azok előtt is, kik a korábbi kiállításokat áttanulmányozva, mintegy szokva vannak az impozáns trofeák szemléletéhez s marandó benyomásaikhoz, melyek jelen esetben, hisszük, sokkal hatványozottabb mérvben ragadják meg a szép és nemes iránt lelkesedni tudó érzéket.

Valóban meglepő hatást tesz az az avatott kezekre valló dekoratív keret is, mely az egész kiállítást körül veszi s hangulatteljes staffázsául szolgál, karakterisztikus vadásziasággal domborítva ki azt a — mondhatnók: idealizmussal párosult — hangulatot, amelyet az impozáns látvány összessége mintegy kilehel magából. Itt egy óriási *keselyű* roppant szárnyaival, amott a sziklák nemes *sas-madara*, aztán egyéb ritkaságok a tollasok világából, a fénylő *kócsag* pompás toll-díszben ékeskedve; majd az elmélkedve örökdő *kigyászsason* akad meg a tekintet s több más különös faj tűnik még szembe, melyek nádak, lombok díszei közül tekintenek elő és a melyek mind becses vadásztrófeák, magas vadászok golyóinak esve áldozatul s szívességéből engedve át díszítő keret gyanánt a *Dr. Lendl Adolf* zoológiai preparatóriuma által. Végig szemlélve a kiállítás helyiségeiben fölhalmozott vadászkinceseket, önkénytelenül is felküzdi magát hálaérzetünk azon nemes férfiak iránt, kik lehetővé tették a feltáruló felejthetetlen képekben gyönyörködhet-

nünk: első sorban az agancskiállítás nagyérdemű elnökét: *Gróf Esterházy Mihályt* illetve ezért a babér, *Gróf Nádasdy Ferencz*, a kiállítás megteremtőjével s *Egerváry Gyula*, kiállítási titkárral együtt, kinek igazán méltánylandó érdemei vannak.

Sok vadászos üdvözetet Nimród e nemes képviselőinek!

Jäger Albert.

Hírek az agancskiállításról.

A kiállításban elhelyezett trofeák bírálata a zsüri által megejtetvén, az összességében is kiváló példányok legkiválóbbjai a következőképpen helyeztek:

Nyílt területen lőtt szarvasok agancsai:

I. díjat nyerte gróf *Festetics Tasziló* 22-ágú agancsa.

melyet a somogy megyei *Berzencsén* egy orvvadász ejtett el. A valóban impozáns agancs sulya 9-90 kg.

II. díjat gróf *Esterházy Mihály* nyerte *Szinéropolyanban*, sajátkezűleg elejtett erős 10-ével. III. díjat a zsüri 6 cs. és kir. Fensége *József Ágost* főhercegnek ítélte, szintén saját maga által *Kabolya-Polyánán* terítékre hozott 14. agancsáért.

Vadaskertben tenyészített szarvasok agancsaival az I. díjat gróf *Draskovich Iván* baranya-selyei vadaskertjében elejtett 14-ágú szarvas-trófeájával nyerte, a II. díj gróf *Károlyi Mihály* paradí vadaskertjében elejtett 12-esnek jutott.

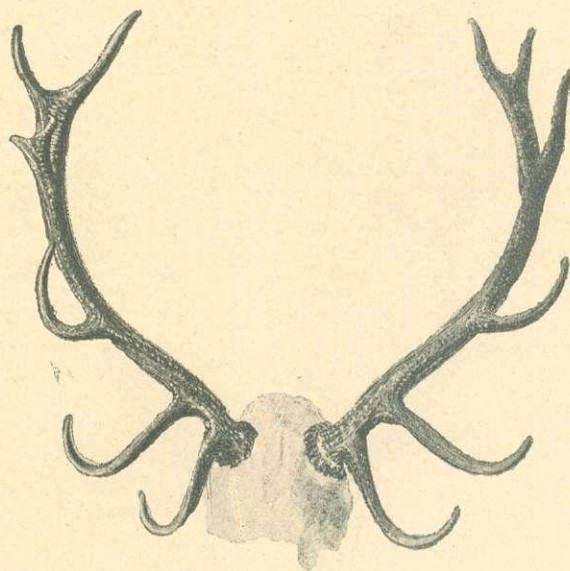
Dámlapátok: I. díjat 6 kir. Fensége *Fülöp Szász-Coburg-Gothai* herceg 6 kg. sulyú dámlapátja nyerte, a II. szintén az övé lett.

Őz agancsok: E csoportban 6 cs. kir. Fensége *József Ágost* főherceg által Kis-Jenőn lőtt egyik őz bak agancsa kapta az első díjat, a *Károlyi Tibor* gróf által bemutatott példány a II-ik és *Hunyady Károly* gróf őz agancsa a III-ik díjat.

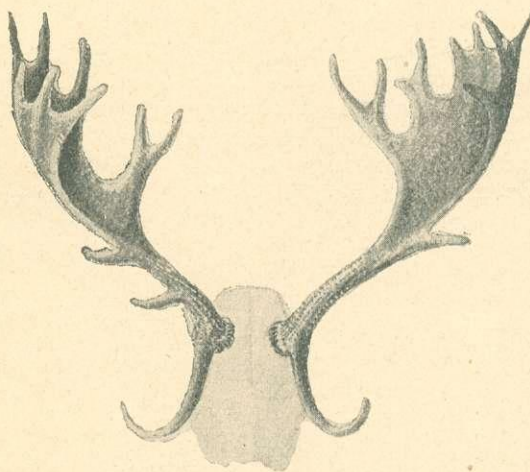
A zerge-kampók között *Kendeffy Lajosé* lett az I-ső, *Spiess* cs. kir. századosé a II-ik és *Lónyay Menyhért* grófé a III-ik díj.

A király látogatása az agancskiállításban. Mint a korábbi években, úgy ez idén is magas látogatásával tüntette ki a Felső Ur a vigadóban elhelyezett vadásztrófeák kiállítását. Folyó hó 22-én pontban 2¹/₂ órára volt jelezve a magas látogatás, mely időre a Felső pontosan meg is érkezett. A király — kit *Darányi* földm. miniszter, *Esterházy Mihály* gróf, a kiállítás elnöke, *Nemeskéri Kiss Pál* államtitkár és *Odescalchy Géza* herceg fogadott, — *Darányi*, a kiállítás elnöke és *Egerváry Gyula* úr kiállítási titkár kalauzolója mellett tekintette meg behatóan a kiállítást. Különösen a zerge-kampók érdekelték Ő Felségét. A király, a ki maga is kitűnő zergevadász, az egyes zergekampókat kezébe vette és szakértő szemekkel vizsgálta őket. Azután meg 6 cs. kir. Fensége, *József Ágost* főh. trófeáinak szentelt

hosszabb perczeket, jóságos mosolylyal szemlélgetve a kitűnően lövő főhercegi vadász ép cly gazdag, mint felette kiváló vadászkinceseit, a szép agancsokat, a temérdek dámlapátot és végül a gyönyörű *kigyászsast*, mely szintén egyik büszkeségét képezheti a magas vadászurnak. Azonnal ráismert a király *Dr. Lendl* dermoplastikai preparátumaira, melyek még a milleniumi kiállításról maradtak emlékezetében — s ez uttal se késett dicsérő szavakkal emlékezni meg róluk. Végül félóra időzés után Ő Fensége ismételen is kifejezve megelégedését a látottak felett, 3 óraker viztatért a királyi palotába *József Ágost* főh és *Fülöp Szász-Coburg-Gothai* her. Ő Fenségeik is meglátogatták a kiállítást. Kár, hogy a szép és tanulságos kollektió még a küszöbön levő kettős ünnep előtt (25-én) elvonatott a közönség elől; pedig az ünnepekre felránduló vidéki érdeklődők közül még sok látogatója került volna a vigadóban kiállított gyönyörűségeknek. — (*Nimród*)

Harmadik díj.

Első díj

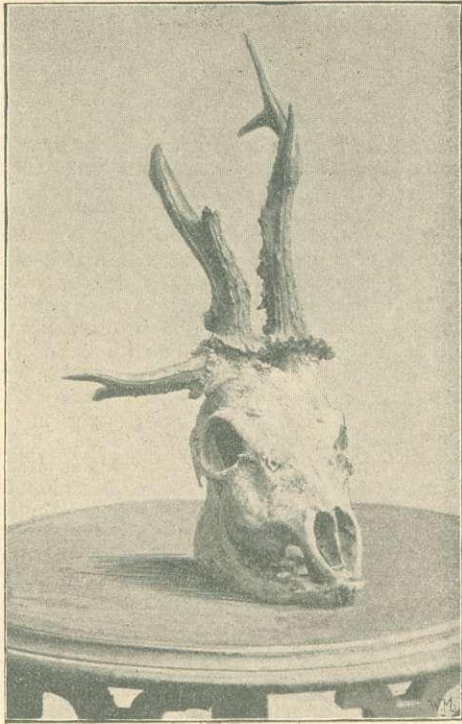

Első díj.

Érdekes őzágancs abnormitás.*)

Tudvalevőleg rendkívül sok és különösebbnél-különösebb rendelleneségek fordulnak elő az őzágancsok között, amelyek azonban mindig beteges képződményeknek, — s nem pedig a természet szeszélyes játékának tulajdonítandók. A legritkább esetek közé tartozik azonban mégis az, mikor kettőnél több agancsszára van az őzszak fejdíszének s ha még hozzá ezeknek a rózsája sem hiányzik, az valóságos unikum számba megy. Mindenesetre nem közönséges eset az se, sőt nem kevésbé ritka s érdekes, ha az agancsszáraknak egyáltalában nincs

rózsájuk; — de kettőnél több agancsszár mindegyik kifejlett rózsával ellátva, — mégis csak rendkívüliség marad és sokkal inkább frappans hatást gyakorol a szakemberre nézve, mint a teljes rózsahiány, ami végre is a «rossz agancsképződés» theóriájában, illetve a degeneratív következményekben találja főképen magyarázatát.

Képünkön egy ily három agancsú s mindegyik agancsszáron kifejlett rózsával ellátott őzfejdísz mutatunk be szíves olvasóinknak.

E felette meglepő és valóban pompás vadásztrofea a múlt hóban került zoológiai preparatoriumunkba kikészítés végett. Az őzszak a felvidéken a folyó évi cserkészidényben hozatott terítékre.

A trofea beküldése alkalmával a szerencsés vadász mellékelt levelében, a következő találó megjegyzéseket fűzi az érdekes zsákmányhoz:

«A bak igen nagy, erősen kifejlett példány volt, de sovány és öreg; különben mutatja ezt a kopott, elhasznált fogazata is. A hátsó két lába térd felett egyforma magasságban golyóval volt ellőve; a golyó jobb oldalról jött ki, s körülbelül 8—10 hónap előtt sebesülhetett meg. Hogy mégis életben maradt, egyedüli oka, hogy ritkán vadászunk s a szegény állat meghúzodva valami sziklás helyen,

*) A tulajdonos kívánsága szerint kitömetett a fej falódísznek, de hogy mindhárom rózsató annál kivehetőbb legyen, kitömés előtt a nyers csontkoponyáról is készítettünk felvételt.

nagy keservesen kiheverte a baját, mert a csont teljesen el volt törve s egymásra növe vastag csomó alakjában, a mit csakis a száraz ín tartott együvé, hogy mindkét lába mindjárt a lövés után el nem szakadt.

Szerény véleményem az, hogy a sebláz folytán ezen állat hosszú időig sem nem evett, sem nem ivott, s ezen tartós, kínos betegségre folytán testileg is szörnyen megfogyott és az agancsát rendes időben le nem vetette; miután azonban a természet itt sem tagadta meg magát, hanem az agancsfejlődés idejében a természet adta anyag elosztódása egy új harmadik ágban találta kifejezését. A középső agancsnak hiányos kinövése korábbi eredetű lehet, mert ez el van löve, ami akkor történt, midőn még nőtt a múlt tavaszon 1896-ban. Ezt igazolja az is, hogy a megfelelő *fülből* egy kevés rész hiányzik, tehát úgylátszik, hogy ellövetett, s azért maradt gyöngének az egész szár, nem úgy mint a baloldalon a szépen kifejlett korona és rózsató.»

Regisztrált adatokból pedig azon konzekvenciát vonhatjuk le, hogy az agancsok abnormis kifejlődésére nem csupán — mint a vadászok hiszik — a herék megsértése egyedüli ok, hanem bárminemű testi sértés, amely a bak egészségére kártékonyan hat *befolyásolja az agancs természetes fejlődését*. Épen úgy az agancsnövés idején, midőn a kocsonyaszerű csontállomány bőrrrel van bevonva: ha ekkor viaskodnak a bakok, az szintén abnor-

mitást eredményez. Minden figyelmesebb vadász meggyőződhetett arról, miszerint kora tavasszal mily nagy ügyességet fejt ki az őzszak, hogy új koronáját a legcsekélyebb érintéstől is megóvhassa. Szinte bámulatra indító az az óvatosság, a melylyel finom fejét gyengéd díszével a sűrűből előtolja, kiemeli az őzszak, minden kihajló lomb vagy elszáradt galy érintését elkerülve frissen ékesített fejcskéjével.

Ezek után nincs más hátra, mint hogy a pompás trofea szerencsés tulajdonosának egy igazi vadászos üdvözléssel gratuláljunk a ritka zsákmányhoz!

czélből az erdei pocsolyák körül csoportosul. — A *borz* földszánczai közt tartózkodik, honnét csak éjjel jár ki *bagász* végett. A *nyúl* e hóban mindenütt található, de leginkább a szőlőkbe s sűrűsőkbe veszi magát; de az erdőn is egyre szaporodik a nyúl, eső után (napfényes idővel) azonban, a síkon fekszenek el legnagyobb részét a nyulak, míg a z'mankó ismét a jobban fedő bűvőhelyekre vonulni nem kényszeríti őket. Oly helyeken, hol erdő közel nincsen, a nyulak ligetek, bokrok, házak s faluk mellé húzódnak. Hóval, hideggel a kertekbe is ellátogat a nyúl, sőt a temetőekben is elfekszik. Általában erdők híján, késő ősszel az emberi lakok közelében szeret megvonulni a füles. Dérrrel, vagy szélsősédes enyhe idővel, többnyire sík, egyenes téreken, az őszi szántásokban fekszenek, nedvesebb időjárással a szárazabb helyeket keresik, kemény fagygyal mindenütt lehet őket találni. Tíz fokot meg nem haladó hideggel a mezőn fekszenek; sakra fagyott hóval nem tudván maguknak kaparni, az erdőben találhatók, szélel pedig, ha csak hóval vagy esővel nincs keverve, kivétel nélkül a mezőn fekszenek, de gödrökben is találhatóak. — A *róka* leginkább a sűrűst bújja ugyan, de olykor a szántóföldeken is rábukkanhatni. — A *fogoly* nádas réteken, parlagszőlőkben, kukoricaföldeken, vesszősőkben, általában sűrűs helyeken tanyázik, de olykor magas gazú tarlókon is rebbenthető. — A *fácán* most már pagonyainak állandó lakójává válik. — A *tüzek* a repceföldet keresi. — A *ragadozó madarak* mindenfelé kóvájognak. — Az *erdei szalonka* szokott tartózkodási helyeiről (ha még van), de elvéve (kivált az Alföldön) nádasok körül, szőlőkben és vízmenti vesszősökből, valamint remizekből és parkokban is rebbenthető, míg a hideg el nem zavarja egytől-egyig az ily elmaradott sovány gerinceket.

3 Prakszis. A szorgalmas vadóvó és lelkiismeretes szolgálati vadász, e hóval megkezdí, illetve hatványozott szorgalommal folytatja működését kedves vadjai óvása s jóléte érdekében. A mily nagy feladat volt, a négy lábú ragadozók óvatosságát, következtető furfangját, nyáron át kijátszani, oly könnyűvé válik az most a szigorú «nem szeretem napok» beköszöntésével, midőn is az elkényszeredés s a küzdelmes «lét s nemlét kérdése», kevesebb óvatosságra kényszeríti még a legfurfangosabb ragadozót is és mohón kap a csalófalat után. Egyelőre azonban csak a fogóeszközök alkalmazására kell szorítkozni; a mérgezett falatokat ugyanis, csak tartósan hideg, fagyos és magas hóállású időben fogadja el az orvud. Különbön is hótlan időben — az elhullott vad nehéz feltalálhatása miatt — nem igen szoktak mérgezett falatokat alkalmazni. A mérgezési manipulációkat illetőleg itt megjegyzem, hogy az nagy óvatosságot igényel, különben szerencsétlenségek történhetnek. Nagyon számon kell tartani tehát a mérgezett falatokat s ha netán csak egy is gyanús körülmények között eltűnik, addig nem szabad nyugodni, míg hova származta minden kétséget kizáró bizonyossággal megállapítva nem lett. — *Fácánosokban* ügyelni kell a tavasszal tojásrabló *sündisznóra*. Időnként ugyanis betanított *ratlerekkel*, vagy jobb szaglász *parasztkuttyúkkal* apróra ki kell keresetni a pagonyokat, általában az oly helyeket, a hol korábbi tapasztalások szerint a sündisznók ősszel elszokták magukat vacskolni s a föltalált tüskös kis bestiákat kegyelem nélkül el kell pusztítani. Egyébként most van a legfőbb ideje a *menyétek* és *gőrények* kiadásának is. A gyanús fa-, galy- és vesszőrakásokat, valamint a boglyákat és kazalokat, hol a kártékony négy lábú apróbb ragadozók igen szeretnek téli szállást almolni maguknak, szintén ratlerek vagy betanított parasztekkel kell kutatás alá venni; a jó dakszlik mellőzendők, mert igen csahos kutyák válnak belőlük, a melyek aztán akkor is ugatnak, ha lyukat mutat nekik az ember. A *nvest-* és *nyusztányák* is szemmel tartandók, illetve lehetőleg felkutatandók. A hol nagy *fogolyállomány tartatik fenn*, úgy szintén a *fácános pagonyokban*, hatványozott szorgalommal kell a ragadozó madarak mozgalmát figyelemmel kísérni, mert bármily tiszta is legyen kártékony szárnyasoktól a vadászterület, de az őszi orvudárcsatongolások idején kellemetlen betolakodásoktól megvédeni szinte lehetetlen, sőt erős húzásokkor (hirtelenül beálló téllal) valóságos invaziókra lehetünk elkészülve; miért is ugyancsak résen kell állni a lelkiismeretes vadóvónak. — Néha egy-egy *uhu*, sőt *vadmacska* is beszokott tévedni (erős téllal) a fácánpagonyba, mit a féltékeny, delikát madarak éjjel úgy, mint nappal folytonos nyughatatlanságukkal, vergődéseikkel azonnal elárulnak. Ha ezt észreveszi a vadász — akár esik, akár fúj, — de addig nyugta ne legyen, míg a jövevény bestiával nem végezett, mert nem csak hogy rémitő pusztításokra lehet elkészülve, de arra is, hogy féltve őrzött szép madarai egytől-egyig szétriadnak tenyészhelyükről. — Legfőbb i-leje, hogy az *uhugunyhókat* napi használatba vegyük, — föltéve, hogy több is van a területen, mely esetben *felváltva* lehet használni hol az egyiket, hol a másikat. *Uhuzásra* mindig a *korareggeli* órák válasz-

tandók. Mikor az orvudarak huzási ideje beáll, az *első napsugárnak az uhut már dlványon kell érni*. De legczél-zerűbb (kivált sűrűs esetekben) *mechanikus uhu* segítségével dolgozni (czélszerűbb ez már a könnyebb szállíthatás okából is). Ebben a sasok se tehetnek olyan könnyen kárt, mint az élő uhuba. Tudvalevő, hogy a nagy sasoknak (kivált az Aquila fulváknak) az a szokásuk, hogy a buszmább vagy gyakorlatlan, fiatal bagolynak hirtelen átsuhanásuk közben, karmaik egyetlen kapásával *leszakítják a fejét* s magukkal viszik 5–600 lépésnyi távolságra is, míg vissza ejtik a földre. Ez okból az uhuvadásznak ugyan csak résen kell állni, ha sasok beszállására is van kilátása. A *sasok vándorlását* illetőleg, minden uhuvadász tartozik tudni, hogy az már *augusztusban kezdetét veszi*. Ugyanis augusztusban kezdenek kószálni, illetőleg a csaligunyhónál jelentkezni a *barna v. lármássasok* (Aquila naevia et clanga), október illetve novemberben a *pallagi sasok* (Aquila fulva), október-november és decemberben a *rétisások* (Haliaeetus albicilla). Ez utóbbi aránylag a legveszedelmesebb, mert a leggyakoribb, illetve egyéneken legbővebb előfordulása van. Nagy hideggel és magas hóállással, midőn a vad az éhség s hidegtől elkényszeredve, úgyszólván magával is jó tehetetlenné válik, — szóval zord telekkel: roppant pusztítást tehet a *nyúlállományban* csak egyetlen e fajú saspár is, ha idejekorán csapóvas vagy fegyver segítségével elpusztítani nem sikerül. Ha sok *rétisas* mutatkoznék, a lelkiismeretes vadóvónak nem csak esti lesállásokra, uhuzásra, de holdvilágos éjeken *éji sasvadászatra* is gyakran kell vállalkoznia, előbb a sasok alvóhelyét gondosan megállapítván. Egyébként a rétisas *döggyunyhóból* is lőhető; a kadaver (lódög) azonban *nem* mérgező meg. A vadásztisztelességgel ugyanis össze nem férhet, hogy midőn fegyvervégre, nyílt csatára várjuk a nemes légkirályt, még alatomosan örgyilkos módon is törjünk létbiztonsága ellen! — A ragadozók szorgalmas pusztítása mellett, természetesen, a szolgálati vadász legfőbb teendőjét, idejének nagy részét a vadak gondozása veszi igénybe. Mindenekelőtt a *sózókat* kell annak rendje és módja szerint ellátni, mert a folytatásban elsatnyult gímszarvasok szívesen ellátogatnak már a nyalató helyekre. A tenyészvadásokban a fő- és kisebb vad számára, az *étetők és szórók sürgősen karba helyezendők*; ahol szükséges, az étetőhelyek közelében a vad számára fagyöngyös törzsek döntendők le s a bekövetkező fagy és hóval rögtön meg kell kezdeni a téli élelmezést. Ahol a *sörtéved* rendes gondozásban részesül, száraz hidegekkel estenden a *fejet meg kell lékelni*, nehogy az italt kereső vad szomjan vesszék. — Még a havazások beállta előtt be kell járni naponta a pagonyokat, a *leütött özagancsok* miatt, mert az özvad e hóban (esetleg decemberben) agancsait már leüti. Friss hóeséssel mindannyiszor meg kell tenni a szokott tanulmányjárkálásokat az erdőben, mert minden friss hóesés kedvező alkalom arra, hogy a vadász úgy a hasznos, mint a kártékony vadállományt ellenőrizze. A megközelítőleges vadlétszámot mindannyiszor fel kell pontosan jegyezni, hogy a felesleg lelővést meghatározni lehessen. E hóban nagyon szemmel kell tartani a notórius törvetoek kószálásait és ügyelni kell a körműkre... A *vizslát* illetőleg, e hó második felében (kivált a fiatal ebeknek) már otthon a helyők, csak azok a bizonyos »*Ein Hund für Alles*«-féle csodaállatok (!), mint »feregpusztítók« s apportörök, tehetnek még kint némi szolgálatot — de nem úrvadásznak.

4. Állat-élet E hó második felében a természetben nagyon meglátszik már a pusztulás. A szokott állat-alakok lassanként eltűnnek s helyüket idegen világok idegenszerű alakjai váltják fel. Kigyók, békák, gyíkok telelni bújnak; idegen hazába térnek költözők madaraink; majd a zimankóhoz szokott téli vendégek érkeznek, libányi tengeri búvárok (Colymbus), jeges- és búvár-kacsák (Mergus) és a teledő ruczáknak szépen füttyögető, csihogó fajai. Nagy hideggel (a felvidéken) néha a *selyem-fenyves* (Bombcylla) és *hósármány* is beköszönt, sőt a *Morinel-lile* (Charadrius morinellus) ép e hóban (első felében) tartja átvonulását hazánk lankás vidékein; hanem az *ugar-tyúkból* (Oedice-nemus crepitans) nem sok marad e hó elejére. — E hóban kezdenek jelentkezni a *galyás-ölyvek* (Archibuteo) és az a vérszopó *kis sólyom* (Falco aesalon), mely nagyon kiéhezett állapotban sokkal veszedelmesebb a vadállományra (apró vadra), a legfurfangosabb héjánál is. A *varjak* nagy csapatokban érkeznek s roppant károkat tesznek a vetésekben, melyekhez, ha a nagy hó miatt nem juthatnak, a szalmakazalokat teszik tönkre. — A szép *sármányok* s végre a *fenyves-madarak* is megérkeznek — nem csak erdeinkbe, de Budapest utcáira is: nagy kalapú tótok jelentik be szezonjukat: »*Kaufen's Kránelt Vögel!*«... És mi a meleg kályha mellett sajnálkozunk a szegény »*Kránelt*«-teken, de azért megeszszük... Hja bizony, midőn elpusztul a hangulat a természetben, az ember is önzőbb.

Lakatos K.

A róka mint hasznos állat.

De már erre ugyancsak felhúzza minden vadászember a homlokbőrét. Már kicsoda beszéd ez? Hogy az ő leghalálósabb ellenségek, a ravasz vörös bestia, még úgy is szoba kerülhet, mint hasznos állat?! . . . Holott nyúlnak, fogolynak, fáczánnak, de még akárhányszor az öznek is kegyetlen veszedelme! Igen-igen, mind igaz ez, hanem azért mégis van rá eset, hogy a rókára nem haragszik az, akinek állandó lakója, mondhatnók: háziállata. E sorok írója ösmer egy nagyon intelligens szak-képzett gazdaembert, aki ha nem is épen testestől-lelkestől vadászember, de mindenesetre vadász annyira, amennyi kell ahhoz, hogy valakit annak tarthassunk, s aki mégis a leghatározottabban állítja, hogy ő neki a róka nemcsak kárt nem tesz, ellenkezőleg tömérdek hasznót hajt. Pedig rókája van ám szépen, van annyi, hogy talán azt is rálehetne fogni, hogy tenyésztí a vörös bundásokat.

A dolog nyitja pedig az, hogy a szóban forgó gazda, aki persze pusztai lakós, évről-évre roppant kárt szenvedne az egerek meg a hörcsögök miatt, ha rókája nem volna. De a rókacsaládok, amelyek egy pár kis nád-szálba szállásolták be magokat: állandó irtóháborút folytatnak az istentelen apró rablók ellen, úgy, hogy egy-egy róka, beleszámítva azt az egeret is, a mit már nem éhségből, csak játékból és vérszomjából pusztít el: naponta hozzávetőleg harmincz-negyven egerből szorítja ki az életet, a mikor sok az eger.

Úgy vadásztatnak a rókák nappal is a gazdaságban, mintha tudnák, hogy megbecsüli érte őket a föld tulajdonosa. S legyen pusztai véletlen, vagy tulajdonosuk a tanyák körül jól szervezett komondor-őrségnek: annyi bizonyos, hogy egyáltalában nem esik a házi-baromfi-róvására ez a róka-bőség. A legritkább eset, hogy róka tesz kárt a majorságban. Még a mit ráfognak, az sem bizonyos — hogy nem kétféle róka cselekedte-e?

A földesúr azt mondja: »Nekem a vadászat másod- vagy tizedrendű kérdés; nekem az nem fáj, ha egy-egy nyulamat vagy foglyomat megfogja is a róka; hiszen tesz nekem annak fejében annyi szolgálatot, mint gazdaembernek, hogy megfizetni se tudom. Mert az én rókáim (sokszor hosszasan figyeltem,) mindenekelőtt az egeret fogdossák s minthogy semmihez olyan könnyen nem jutnak, mint ahhoz, ennél fogva egyéb után nem is igen járnak nyaranta. Persze, hogy télen ők is neki-vadulnak, de hát mondom, énnekem a gazdaság az első, nem a vadászat. Különösen télen lőjük is őket a kör-vadászatokon. Hisz én egerbőség idején átlagosan négyezer egeret számítok egy évben egy rókára; most már ha csak nyolcz vagy tíz rókám van, a melyik így dolgozik, tessék akkor kiszámítani, hogy az a negyvenezer

eger, a mit megölnek, mennyi gabonámát tette volna tönkre. Miféle nyúl meg fogoly tudná azt nekem kárpótolni?!«

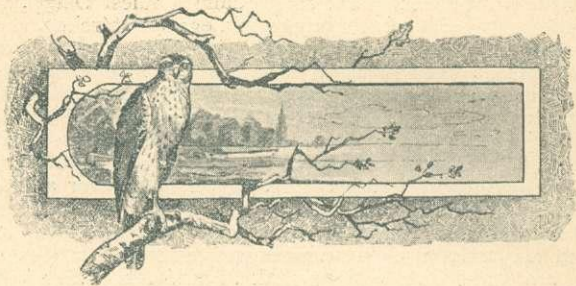
Valljuk meg, hogy ennek az okoskodásnak van jogsultsága, ha mindjárt sokaljuk is a negyvenezer egeret. Mert hiszen a hol olyan állandó pusztítóik vannak az egernek, ott évről-évre fogynia kell; úgy hogy végül a róka mégis csak más pecsenyéré szorul. Jó ilyenkor szorult-

ságból a béka is, de csak jobb a nyulacska meg a foglyocska, úgy-e?

A punctum saliens pedig az, hogy csakugyan lehetnek esetek, a mikor a róka több hasznót hajt, mint amennyi kárt tesz; de az ilyen esetek mindig csak — kivételek.

Bársony István.

Apró közlemények.

A gyermekeknek a szülőkhöz való hasonlatosságáról általában el van terjedve az a hit, hogy a fiuk inkább az anyjukhoz, a leányok pedig apjukhoz hasonlítanak. Ezt a hitet több ízben alaptalannak mondták a szakemberek; újabban azonban *Crocq* a Nancy-ban tartott francia orvosok VII. kongresszusán oly megfigyeléseit mutatta be, amelyek e néphitet inkább megerősíthetik. Ő t. i. galambokkal és tyukokkal kísérletezett és azt találta például, hogy két különböző és tisztán tenyésztett fajta-hoz tartozó galamb összepárosításából származott 12 fióka közül a nyolcz hím fióka az anyamadar fajtajához, 4 nőstény fióka pedig az apja fajtajához hasonlított.

Borneo faunájáról. A leydeni muzeum kusztosza, *Büttikofér*, Borneóban azt tapasztalta, hogy az ottani fauna rendkívül gazdag fákon lakó emlősökben. Összesen 66 emlős fajt talált ottan és ezek közül 52 faj fákon tanyáz. Kezdetben azt hitték, hogy a sok ragadozó állat kényszeríti a védtelenekeket a fákra, de csakhamar megismerte *Büttikofér* e különös jelenségnek igazi okát: egyrészt az igen gyakori vizáradások okozzák az emlősállatoknak illetén alkalmazkodását; másrészt az a körülmény, hogy ott az erdőségek igen kiterjedtek, s így az állatoknak minden mozgása a fákon való tartózkodáshoz van mérve.

A méhek színérzékéről. *Sir John Lubbock* a híres angol biológus egy alkalommal a méhek színérzékét vizsgálta meg és — amint ő maga mondja — következőket tapasztalta. Kevés mézet üveglapra csöppentett s ezt egy darab kék papirosra tette; mikor már egy méh azt több napon át látogatta és így a kék színhez hozzászokott, akkor valamivel több mézet ugyanolyan módon narancsszínű papirosra, a kék papirostól körülbelül 30 cm.-nyire helyezett oda. Azután a méh távolléte alatt a kétféle papirost felcserélte, de a mézet helyén hagyta. A méh szokása szerint visszatért arra a helyre, a hol a mézet rendszeren megtalálta; habár a méz ott volt most is, mégsem ereszkedett le, hanem egy pillanatig tétovázott s azután tovább repült egyenesen a kék papír felé. Aki látta a méhet e pillanatban, nem kételkedhetett abban, hogy a méh a kéket a narancsszíntől megkülönböztetni képes. Amidőn a méh a kék papirosra tett méz felcserélését megszokta már, más színű — sárga, narancs, veres, zöld,

fekete és fehér — papirosra helyezett üveglapokra csöppentett a tudós ismét mézet és egymásután felcserélte a színes papirosokat, meghagyva azonban a mézet mindig ugyanazon a helyen; de akárhol volt is a kék szín, a méh mindig csak erre szállott rá. A méhek, úgy látszik, ugyanazokat a színeket kedvelik, amelyeket mi is szeretünk és eszerint válogatják meg a virágokat, a melyeket meglátogatnak. A halványsárga vagy hússzínű virágok például a méheket nem vonzzák; ezekre inkább csak legyek járnak.

Hering-guano. A svéd technologiai egyesületben Helme mérnök előadást tartott arról, hogy miképen értékesítik újabban a heringeknek azt a borzasztó nagy mennyiségét, amelyet a tenger bősége nyújt. Háromféle módszer szerint készítenek a halak millióiból guanot. Az amerikai módszer (melyet Bohus-ban 23 gyár követ) abból áll, hogy a heringeket nagy kazánokban vízzel és gőzzel főzik; a vizet azután a rajta úszó heringolajjai együtt leeresztik; az olajat különválasztják és értékesítik; a hátramaradó kifőtt halakból pedig azután kisajtolják az olaj utolsó részét is és szárítva mint guanot adják el a húst. Az angol módszer szerint megpörkölik a halakat s azután kisajtolják azokat. A svéd módszer pedig más eljárást követ; a halakat t. i. megszáritják külön készülékekben, légritkított kazánokban; azután benzinnel kioldják belőlük az olajat, végül kisajtolják. Csupán csak a bohus-i gyárak produkáltak az 1895/96-iki télen ily módon 850.000 hektoliter guanot — pedig még folytonosan keletkezőben vannak gyárak. — Valóban kiméretlen a jelen embere a jövővel szemben!

Az apró madarak tömeges pusztításáról. Dr Lendl Adolf kitömő intézetébe több németországi preparátortól az a tudósítás érkezett, hogy a párisi nagy tollkereskedők náluk 20.000-nél több tengeliczét (stiglinczet) vagy esetleg más tarkaszínes apró madarat rendeltek meg kalapdíszül elkészítve, az idei téli szezonra. Valóban szomorúsággal tölt el bennünket az a kegyetlenség, az a lelketlen garázdálkodás amit véghez fognak vinni majd szegény apró szárnyasaink között, ha ismét nagyobb mérvben divatba hozzák a kitömött madárkákkal díszített női kalapokat. Egy évtizednél több, hogy némileg szünőfélben volt a diva, mert — hallatlan! — a forró égőv kolibri- és egyéb díszes madárfajainak

milliói észrevehetően fogyni kezdtek, sőt egyes vidékeken teljesen ki is pusztultak. Hivatalosan ki van mutatva, hogy 25 év alatt, amíg Európaszerte az apró madarak veszedelmére ez az elítélendő divat járta, 3000 millió kolibrít és egyéb madarat hoztak Európába Dél-Amerikából, Indiából és Ausztráliából. 3000 milliót! És még nem régen Angolországba vittek be évenként 25—30 milliót, Francia- és Németországba közel 150 milliót! Most, mert a kolibri-bőrök évről-évre ritkábbak és drágábbak lesznek, ismét az európai apró szárnyasokra vetik figyelmüket e barbár tollkereskedők — s ha divatba hozzák ezeket is, ha megfogyasztják mint a kolibrít, nagy veszedelembé ejthetik mező- és erdő-gazdaságunkat s mérhetetlen károkat okoznak nekünk is. Reméljük, hogy hazánkban senki sem vállalkozik majd e gyászos szerepre, de ha mégis akadna olyan, aki e szegény teremtetések kipusztításában segédkezett nyújtana s ily módon gazdagodni akarna, akkor reméljük azt is, hogy nemcsak a napisajtó fog ez ellen hathatósan szót emelni, de a hatóságok is megfognák gátolni. Mink résen leszünk, mert külföldi összeköttetéseink révén bizonyára hamarosan nyerhetünk tudomást arról, ha a tollkereskedő czégek esetleg hazánkba is küldenék tömeges rendeléseiket, és nem fogunk késni ezt azonnal nyilvánosságra hozni.

Szerkesztői üzenetek.

K. R. úrnak. — A legjobb konzerváló szer, mely a kitömött állatok legnagyobb mértékben biztosítja a molypok és szalona bogarak kártevése ellen, a *natrium arsenicosum* és *kalium arsenicosum* és pedig oly keverékoldatban, mint a hogyan miink használjuk laboratoriumunkban; a külföldi muzeumok laboratoriumaiban ezt egy évtized óta kipróbálták már, még pedig legnagyobb sikerrel. — Azt tudjuk, hogy kivált a német preparátorok szokták konzerváló szereiket — minden évben másfélket — mint legjobbakat ajánlgatni; azonban e szerek vegyi összetételét titokban tartják rendszeren — valószínűleg okuk van reá, mert ha kislúne, hogy milyen hatástalan anyagokból állítják azokat elő, akkor nem volna kelendősege «kitűnő szereik»-nek. — Különbben nem csak a mérgezésről függ a konzerválás, hanem a bőrök kidolgozásától is és a preparátor lelkiismeretességétől.

S. K. tanár úrnak. — Csak a Reichert-féle mikroszkópokat ajánljuk. Részletesebben levélben fogunk válaszolni.

A. G. úrnak. — Bármennyit lőne is, csak tessék intézetünkbe küldeni; sok munkát győzzünk. A kitömött sasok igen szép dekorációk, különösen vadász-szobában.

Kérelem.

Kérjük, méltóztassék e füzetet, ha nem tetszik azt megtartani, illetőleg előfizetni reá, valamelyik érdeklődő ismerősének átadni. — Az előfizetési pénz (3 frt. évenként) dr. Lendl Adolf intézetének küldendő (Budapest, II., Donáti-utca 7) lehetőleg az e füzetben mellékelt postautalvány felhasználásával. — Tanintézetek levelezőlapjal évi számlájokra rendelhetik meg e folyóiratot. — Kérjük az előfizetést mielőbb, hogy a füzetek szétküldésében zavar ne támadjon. — Ny előfizetési megrendeléseknél megküldjük a már eddig megjelent füzeteket is.

TOLDI LAJOS
könyvkereskedése

ajánl vadászati
műveket és képeket,
szintúgy iskolai
könyveket

BUDAPEST
II., Fő-utca 2.

A »Természettud. Köslöny«-nek egy teljes példánya eladó. Szék.

Telivér pedigrees-vizslák.

Angol Pointer, Angol Setter, Irish Setter, Gordon Setter, Szálkásszörű német, Simaszörű német, Griffon.

Kaphatók:

FÓNAGY JÓZSEF-NÉL
BUDAPEST,

— Károly körút 5. szám. —

Kitűnően idomítva
200 frttól feljebb; kölykök 50 frt.

Ugyanott megrendelhető:

Fónagy Vizslaidomítása

— cizma könyv 3 forintért. —

Ő cs. és kir. Fensége
JÓZSEF FŐHERCZEG
udvari szállítója,
Ő cs. és kir. Fensége
JÓZSEF ÁGOST FŐHERCZEG
kamarai szállítója
és
Ő kir. Fensége
FÜLÖP-SZÁSZ-COBURG-GOTHAI
HERCZEG
szállítója.

Dr. LENDL ADOLF

műgyetemi magántanár, kép. középiskola tanár, a m. nemz. muzeum volt tisztviselője, számos bel- és külf. egyesület tiszt., örök. választm. v. rendes tagja,

PRÆPARATORIUMA ÉS
TANSZERKÉSZITŐ INTÉZETE
BUDAPEST,

II. ker., Donáti-utca 7. sz.

Budapest, 1892: arany-érem.
Debreczen, 1894: elsőrendű állami érem.
Lelpzig, 1894: díszoklevél.
Lemberg, 1894: elismerő oklevél.
Zenta, 1895: első arany-érem.
Moszkva, 1896: e. ezüst-érem.
Budapest millenniumi kiállítás 1896: 2 érem.
Lüdenscheld, 1897: ezüst-érem.

Legmagasabb és magas elismerések.

A Vallás- és Közoktatási, a Földmivelésügyi
Minisztériumok és Budapest
Székes Főváros Tanácsának ajánlásai.

A Magy. Nemz. Muzeum és Európa
elsőrangú muzeumainak szállítója.

Főhercegi udv. szállító.

Antonitsch A., Ferlach,
puskaműves.

— KÉZI MUNKA. —

VADÁSZATI FEGYVEREK,
UNIVERSAL-FEGYVEREK
(golyó és serét)

hammerless-fegyverek

feléri az angol gyártmányokat.

Olcsó árak **Kitűnő munka.**

KÉPES ÁRJEGYZÉK

mindennemű fegyverekről

bérmertve és ingyen.

— Számos elismerés —

Budapest, Muzeum-körút 7. sz.

LUX MIHÁLY

GYÓGYSZERÉSZ,

DROGUAÜZLET-TULAJDONOS

ajánl:

Turistáknak, vadászoknak és gazdáknak
mindenfélé

házi és gazdasági szereket.

A Parádi üvegyár raftára

Görög István

Budapest, Kossuth Lajos-u. 15.

Ajánl:

Hengerüvegeket, gyűjtőüvegeket,

— műfroszfópi

tárgy- és fedőlemegeket stb.

Dús választék.

— Kitűnő minőségben. —

URSITS „Cascara-Sagrada-bora“

a 3 szív védjeggyel.

Emésztési zavarok, aranyér, makacs székreke-
dés, idült gyomor- és bélhajok ellen legjobb
a világon.

I üveg 4 korona.

Főraktár: „URSITS“ gyógyszertára
Budapest, VIII., Rákóczy-tér.

Ugyanitt kapható a világ bármely lapjában
hirdetett gyógyszerészetbe vágó
»különlegesség«.

A Magyar Asphalt

részvény-társaság

Budapest, Andrásy-út 30. sz.

Elvállal:

Asphaltburkolást,
száraztatást.

Vidékre is szállít
asphalt-anyagot

legolcsóbban jótállás mellett.

Dr. LENDL ADOLF intézetében megrendelhetők:

Kohaut, A Magyarorsz. Madarak meghatározó könyve, 2 frt. — **Lakatos**, Természeti és Vadász-
képek, 2 frt. — **Lakatos** Vadászhit, kötve 2 frt. — **Lakatos**, Vadászati és Madarászati Emlékeimből,
3 frt. — **Thanhoffer** A Mikroszkóp és alkalmazása, 3-60 frt.

Iskolai könyvtáraknak számlára küldjük meg e műveket, másoknak utánvétellel vagy a pénz előleges beküldésére.

Földbirtokosok figyelmébe:

ÜGETŐ-VERSENYLAP KIADÓHIVATALA, BUDAPEST, ARÉNA-ÚT 36/a.

»A Természet« szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

Nyomatott Markovits és Garainál, Budapest, Lázár-utca 13.